

De veranderende geografie van Nederland

*implicaties ruimtelijke
(her-)ontwikkelingsopgaven*

Neprom ledenvergadering, 2 december 2015

Pieter Tordoir

Universiteit van Amsterdam

Ruimtelijk Economisch Atelier Tordoir

Onderzoeksdoel en methode

- Vraag Ministerie van BZ: past de structuur van het binnenlands bestuur op de ruimtelijke dynamiek van de beleidsinhoud?
- Antwoord door precieze kartering van ruimtelijke samenhang in economie en samenleving
- Met hulp van geavanceerd GIS, gevuld met vele reeksen van CBS microdata
- Nadruk op ruimtelijke relaties: verplaatsingen en verhuizingen, uitgesplitst naar kenmerken van personen en bedrijven
- T.b.v. NEPROM: implicaties fysiek (her-)ontwikkelingsklimaat

Kernconclusie: ruimtelijke kanteling

- Nederland: traditioneel een land van stadsgewesten en streken, de dagelijkse leefomgeving waarbinnen sociale en economische integratie plaatsvind
- Die kernstructuur verandert fundamenteel onder invloed van schaalvergroting en specialisatie: het land integreert steeds meer tot een mega-metropool ofwel stadsstaat
- Maar die opschaling kent wel *zeer verschillende snelheden* en implicaties voor verschillende groepen in de samenleving. Niet alleen de netwerken maar ook de mazen worden groter
- Gevolg: toenemende ruimtelijke scheidslijnen aan de randen van het stedelijk netwerk en binnen stadsregio's

Kernconclusie: verschillende snelheden

Ruimtelijk mozaïek van verschillende groepen:

- Hoogopgeleide jonge generatie ‘netwerkstedelingen’ en de kenniseconomie bewegen zich in een nationaal *centraal*stedelijk netwerk: de nieuwe stadsstaat
- Suburbane stadsringen blijven het domein van klassiek gezinsleven, maar daarbinnen wel scherpere sociaaleconomische scheidingen en homogenisering
- Ondernemende plattelandstreken vormen een eigenstandig netwerk
- Mooie plattelandstreken vormen eigenstandig netwerk
- Perifeer gelegen steden en plattelandstreken: toenemende krimp en structuurproblematiek

Structuur GIS-analyse

- Drijver: economische structuur en dynamiek
- Dagelijkse verplaatsingen burgers: dagelijkse marktsystemen
- Verhuizingen van burgers: niet-dagelijkse marktsystemen

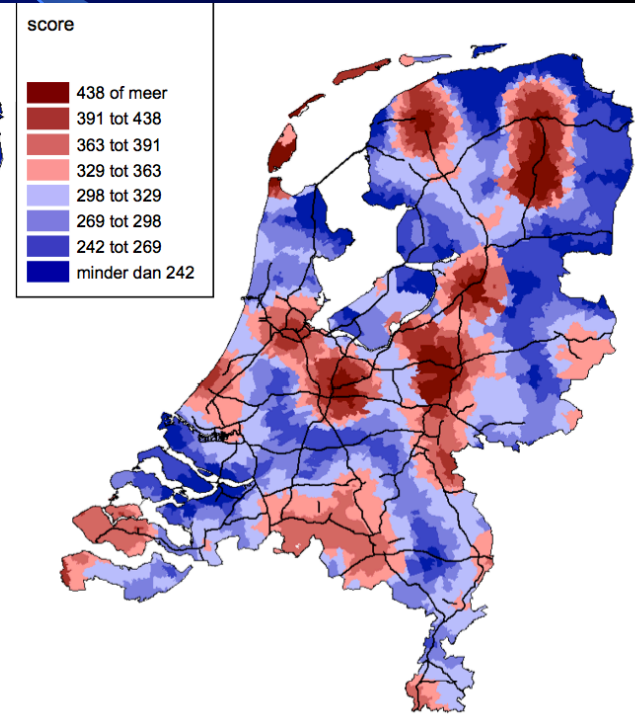
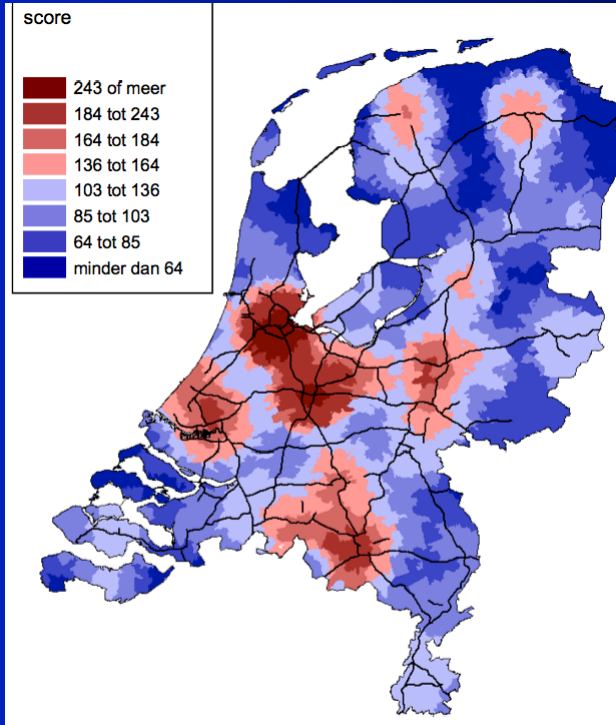
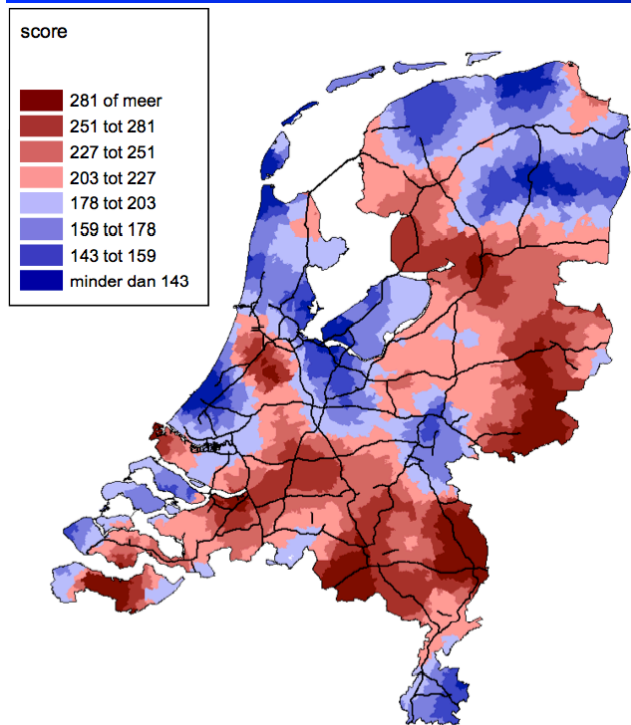
Economische structuur

Arbeidsplaatsen/1000 inwoners (2012):

materiaalgericht

informatiegericht

persoonsgericht

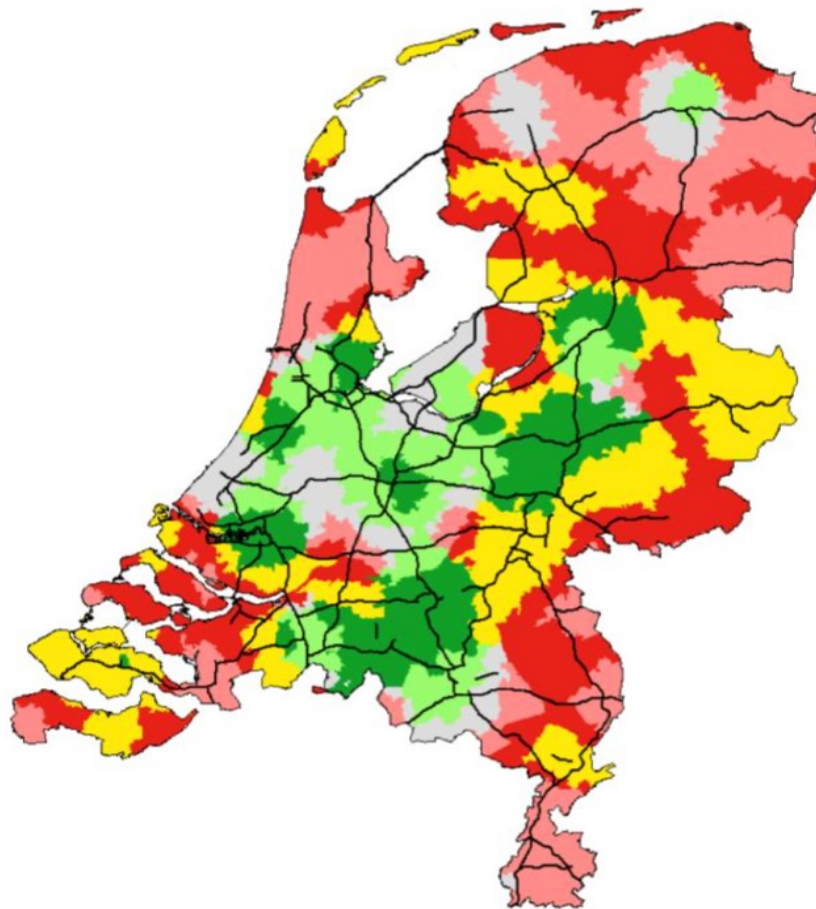

trends en ombuigingen in banengroei, '85-'12

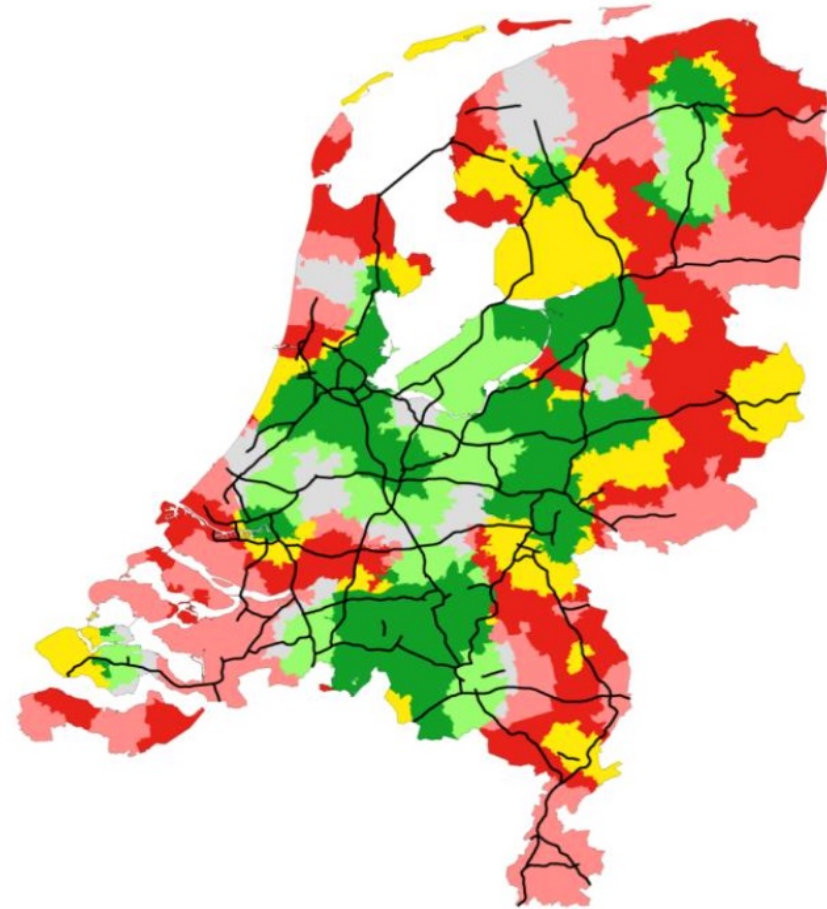
afwijkingen van de nationale ontwikkeling

informatiegerichte activiteit

persoonsgerichte activiteit

*Donkergroen: vergroting voorsprong
Lichtgroen: verkleining voorsprong
Geel: van achterstand naar voorsprong*

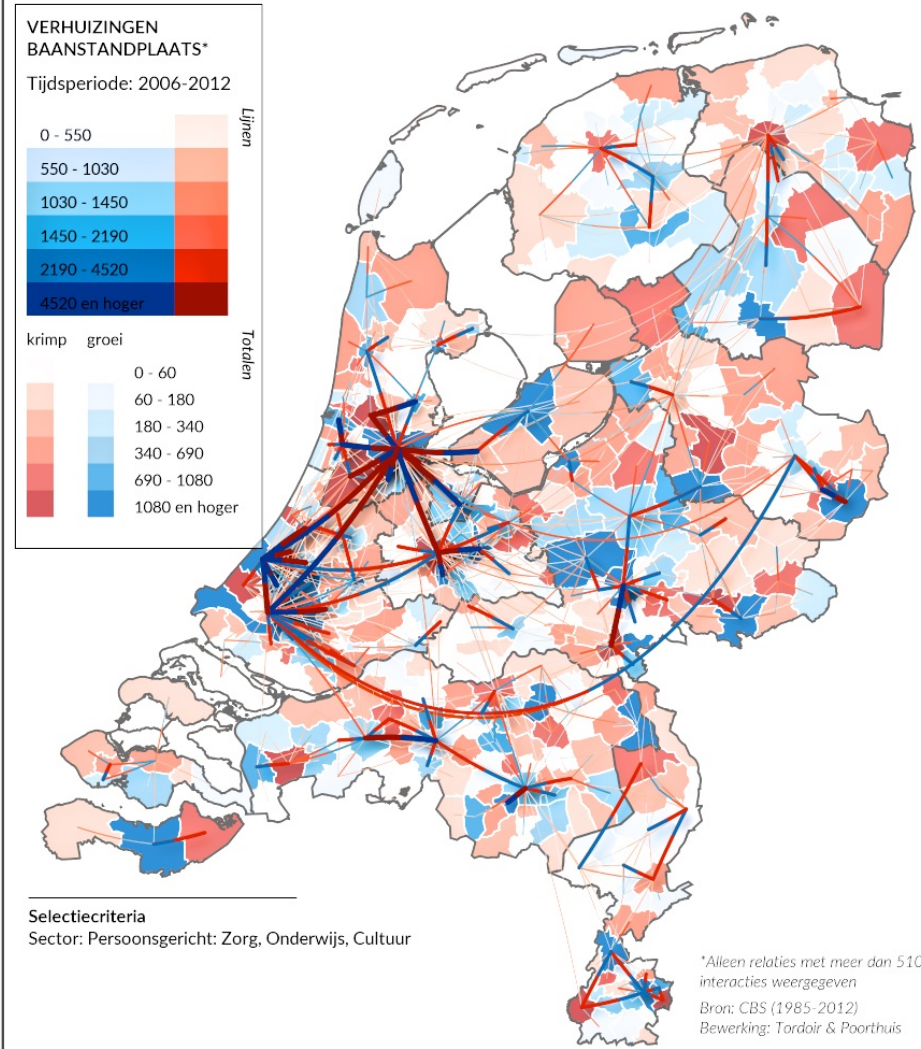
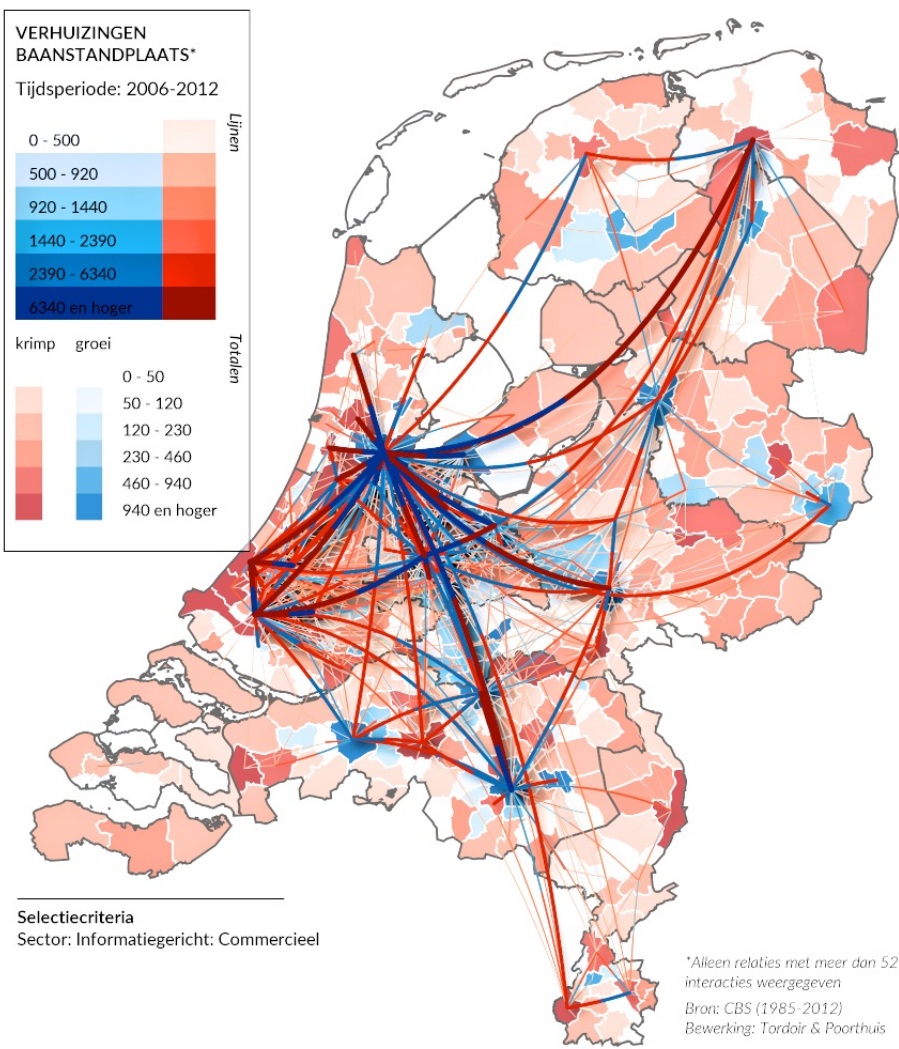

*Grijs: van voorsprong naar achterstand
Donkerrood: verkleining achterstand
Lichtrood: vergroting achterstand*

Werkplekverplaatsingen, '06-'12

Informatiegericht

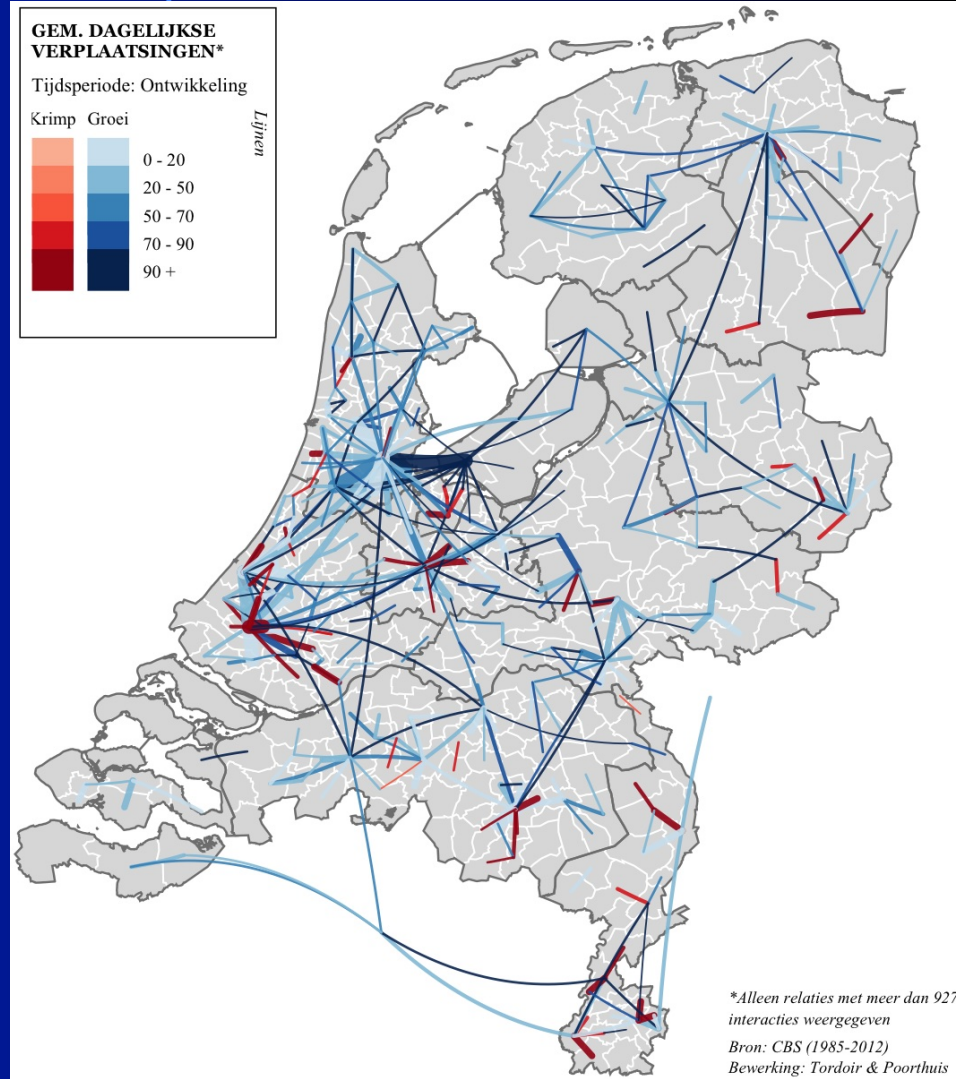
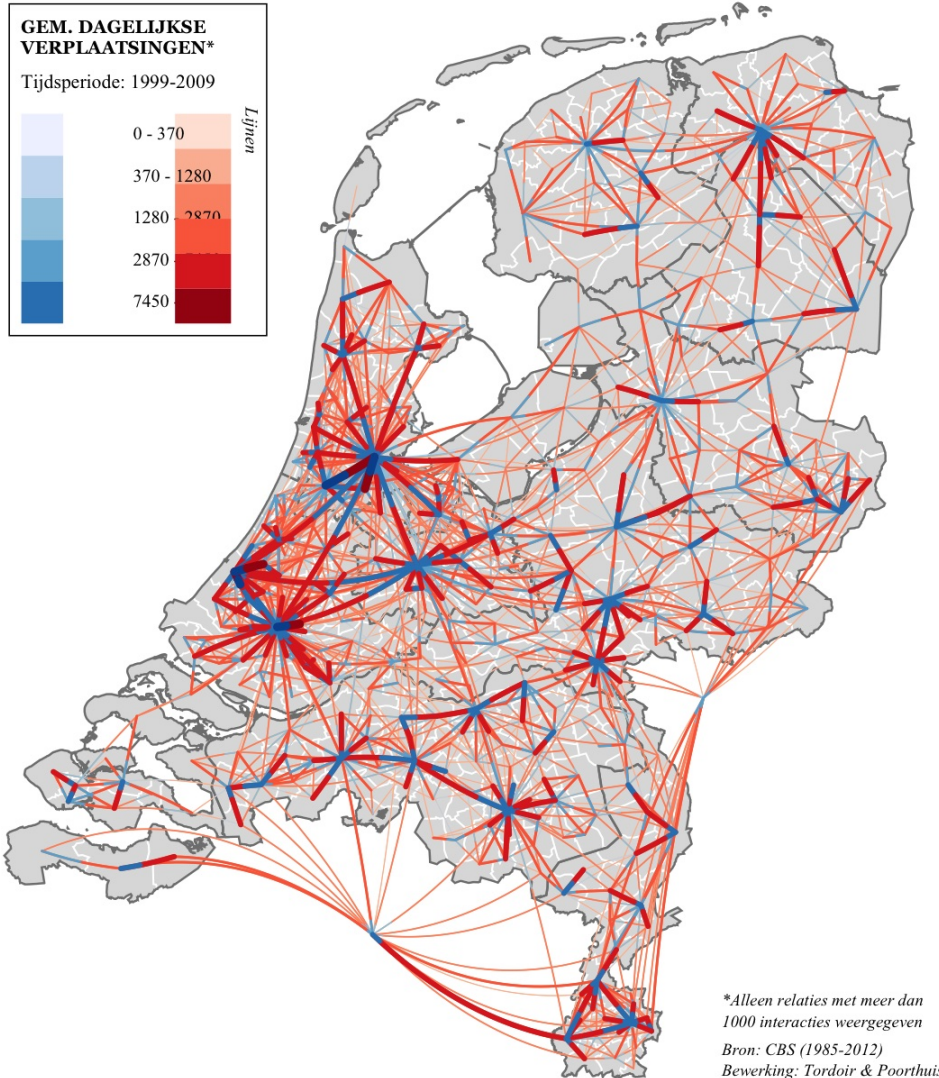
persoonsgericht

system of daily urban & regional systems

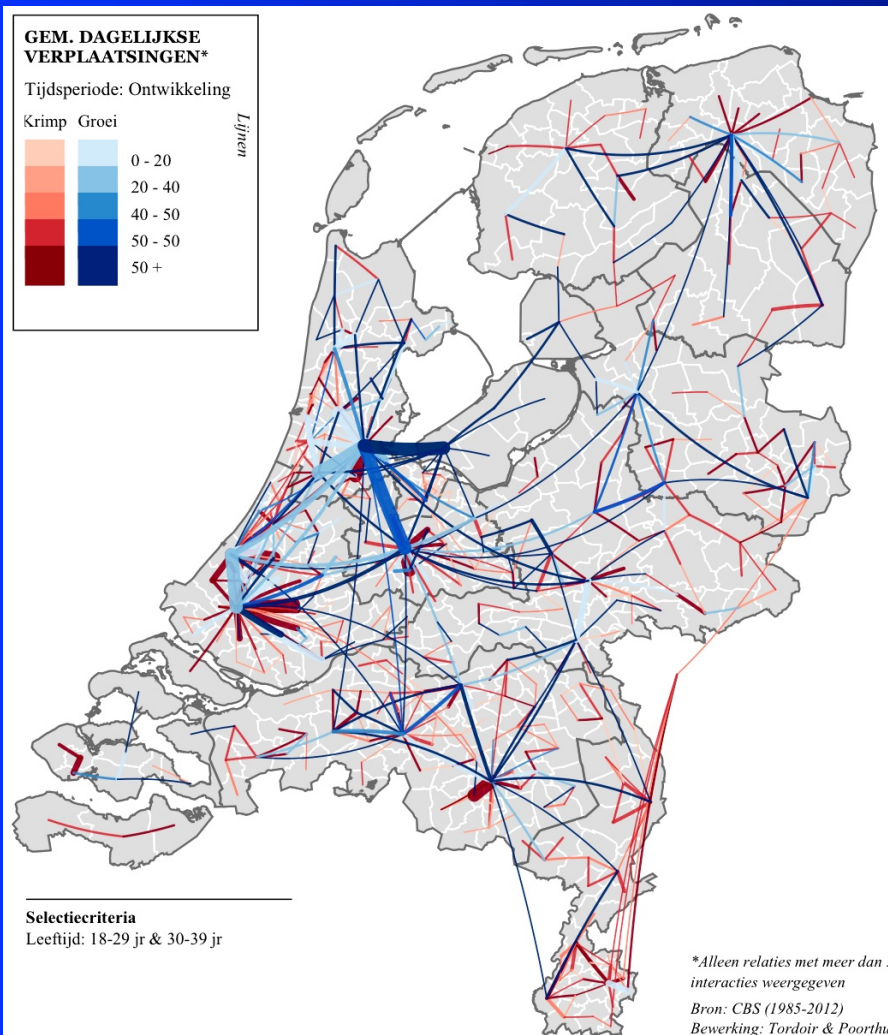
dagelijkse verplaatsingen

groei verplaatsingen ('85-'09)

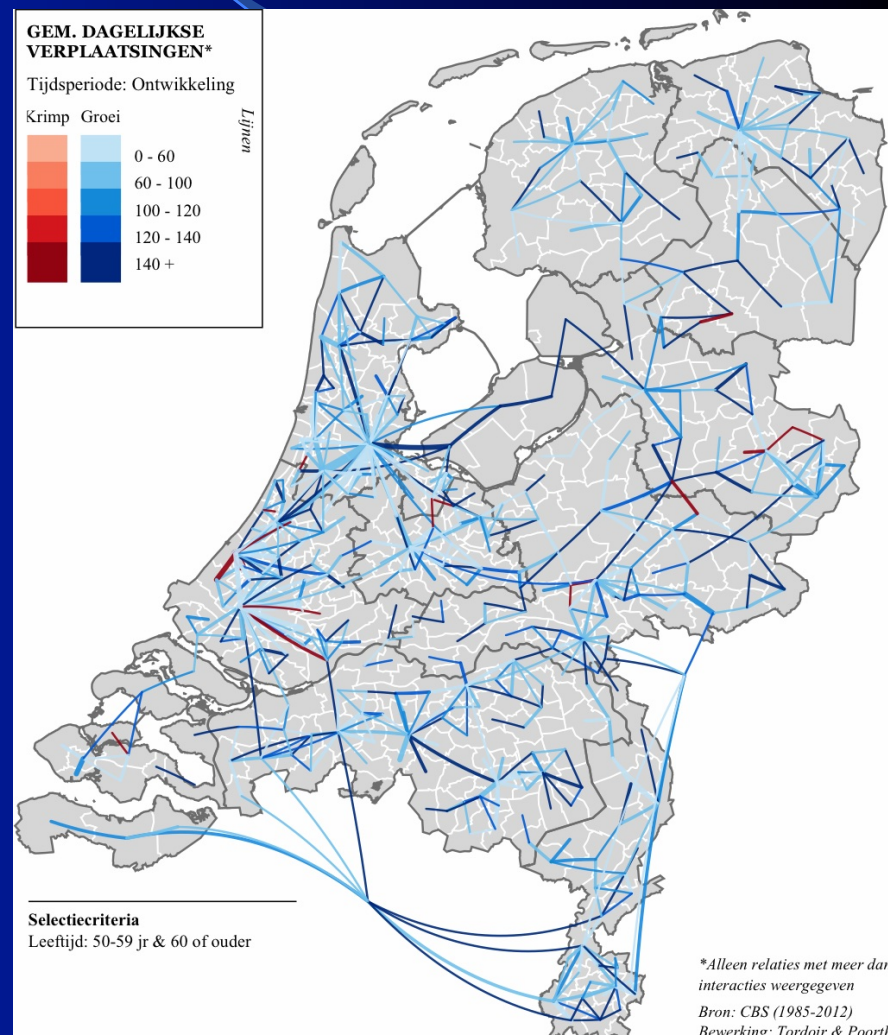

Verschillende snelheden in de ontwikkeling van daily systems

Generatie 18-39

Generatie 50+

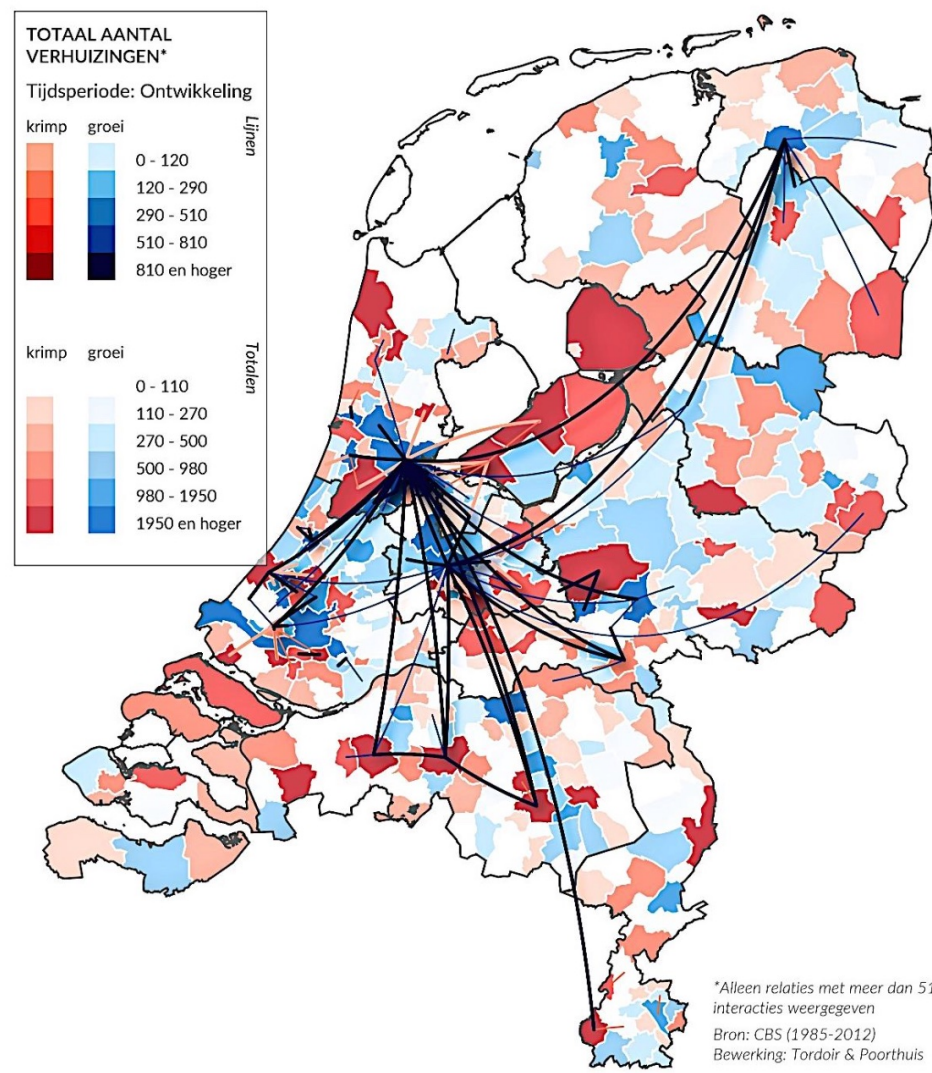
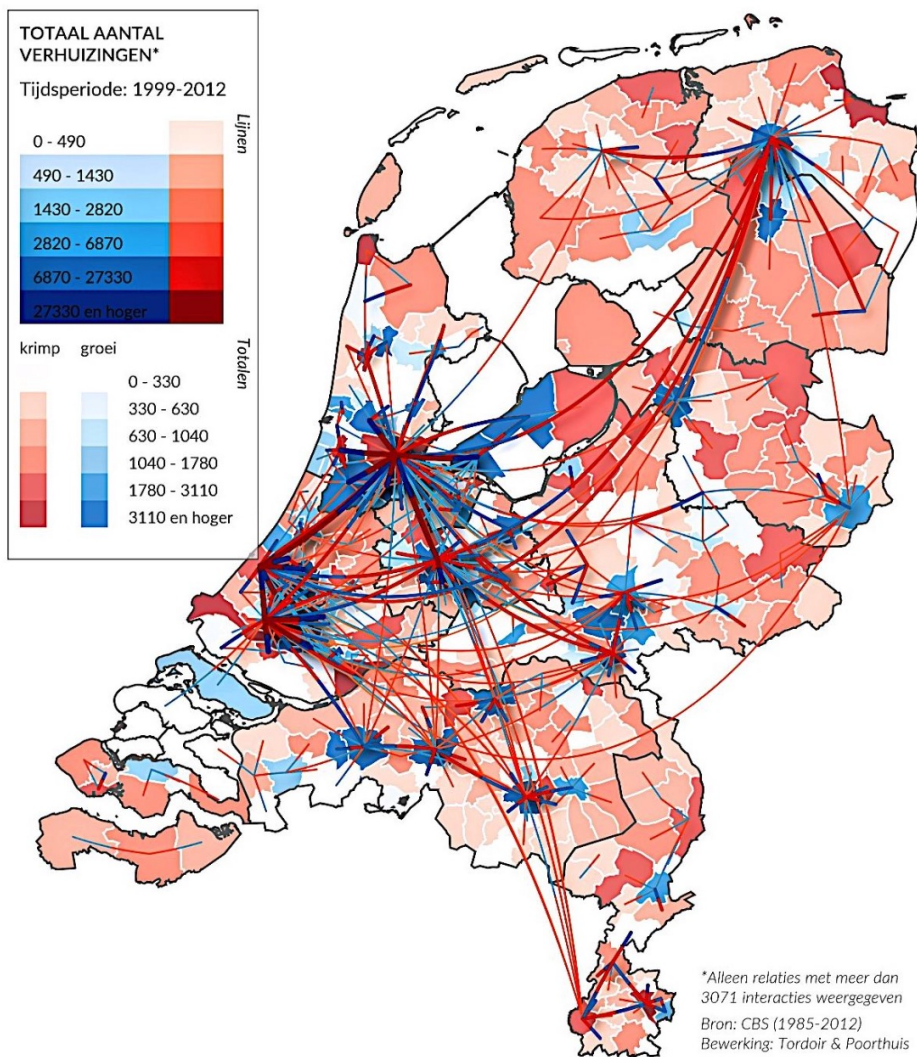

binnenlandse verhuizingen '99-'12, totaal

gemeenten van herkomst (rood) en bestemming (blauw)

gemiddelde stromen '99-'12

verandering van stromen, '99-'12

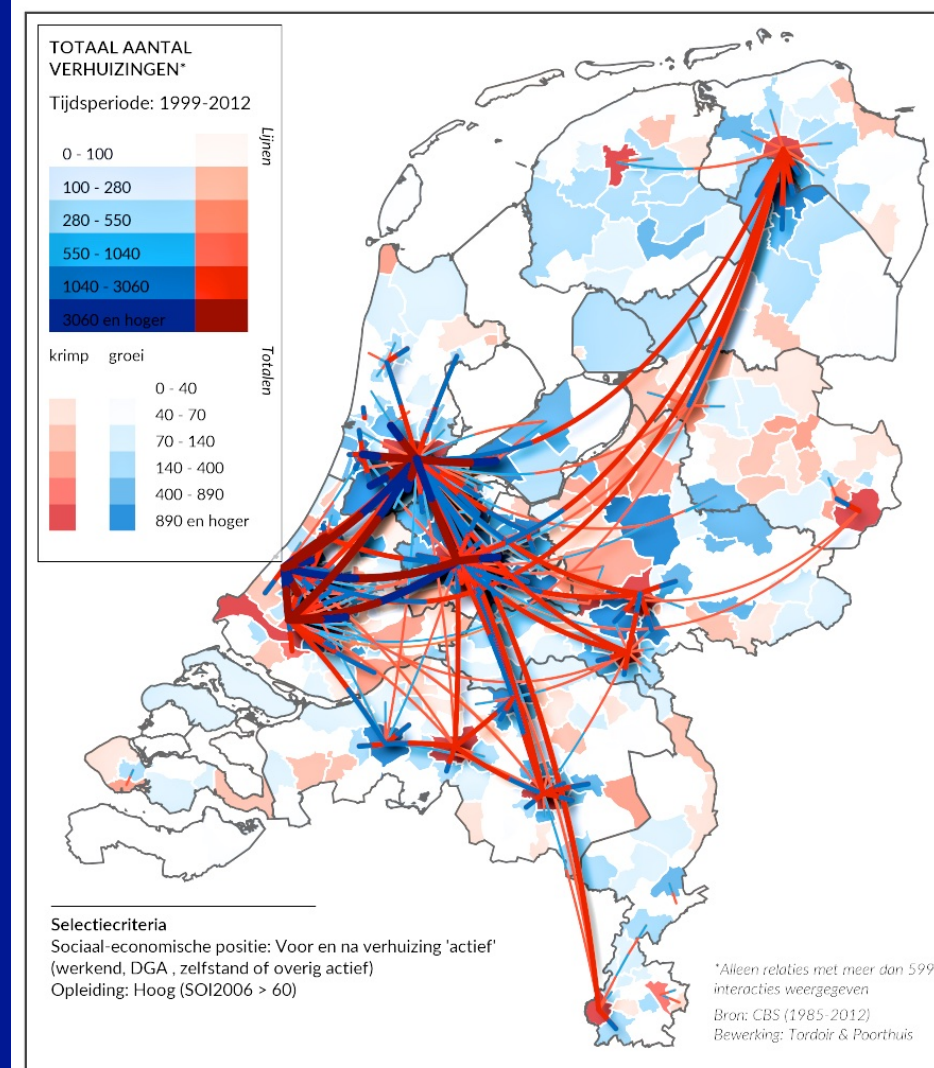
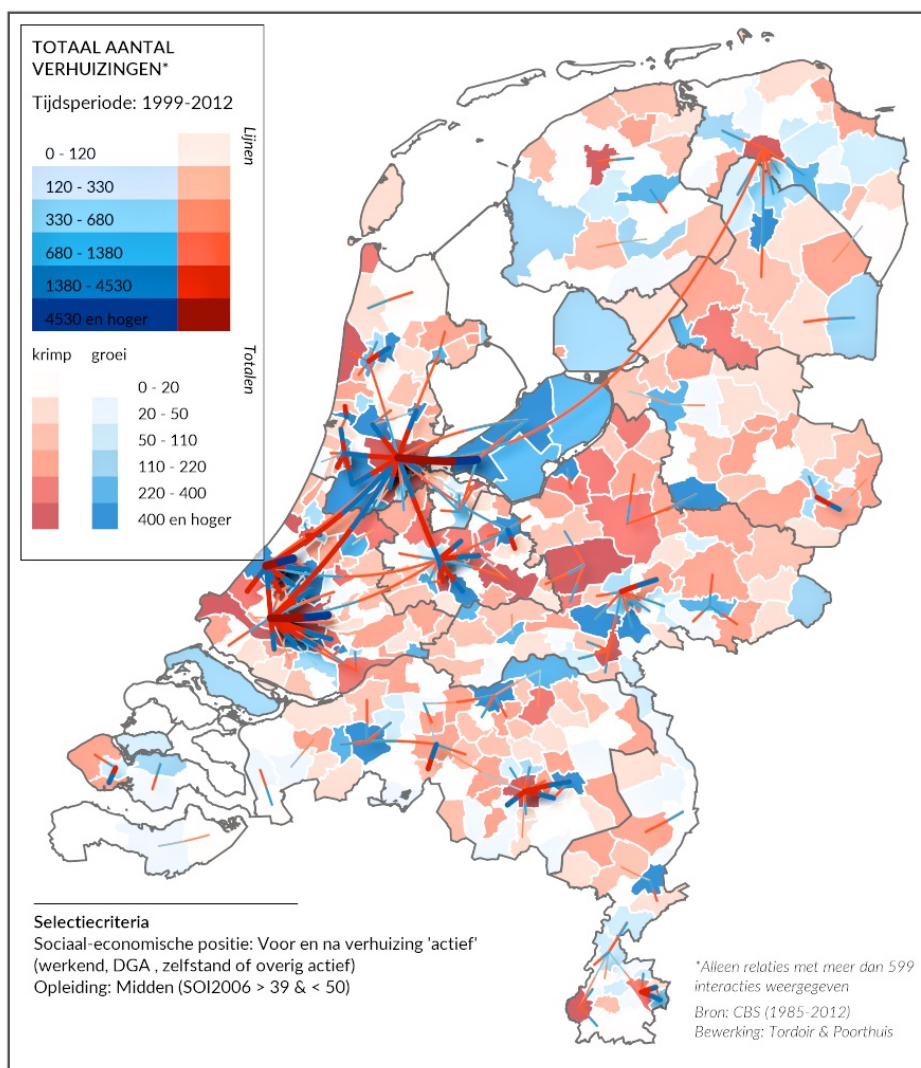

Binnenlandse verhuizingen, werkenden

gemeenten van herkomst (rood) en bestemming (blauw)

Mbo-niveau

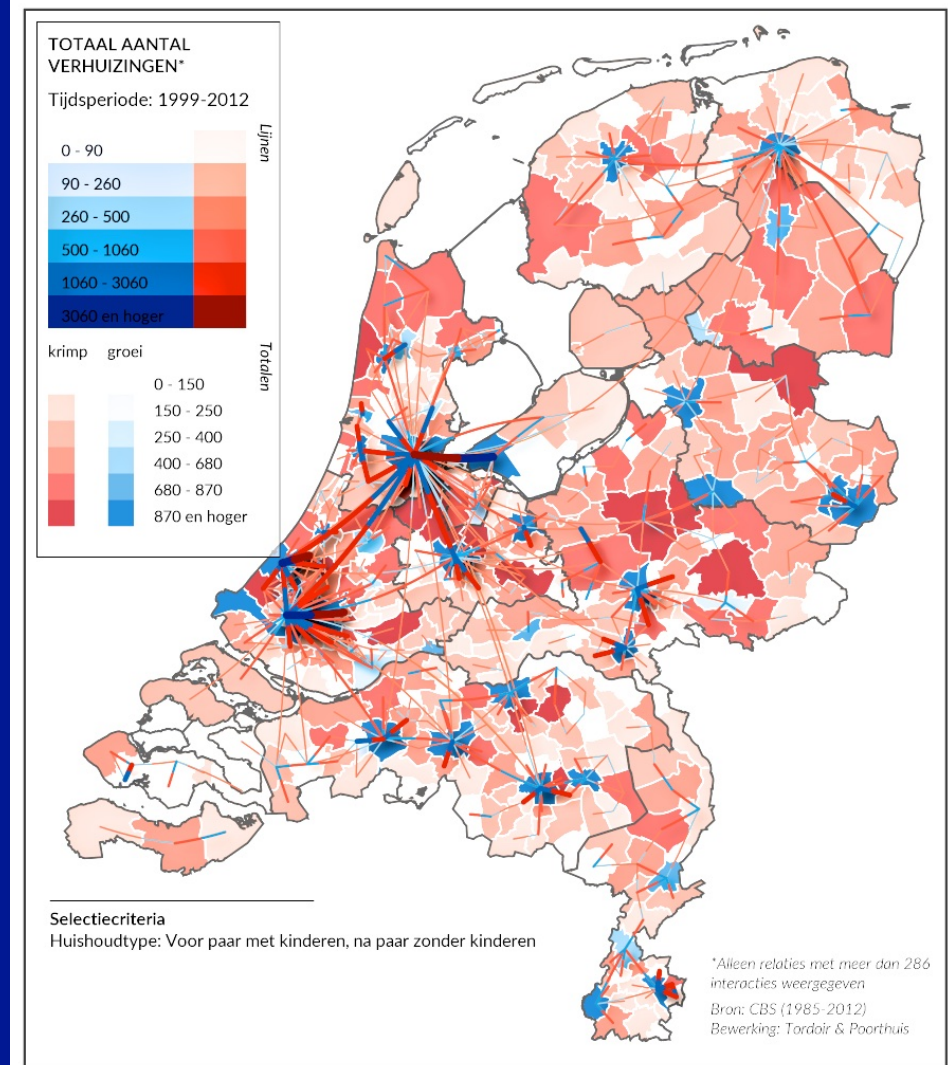
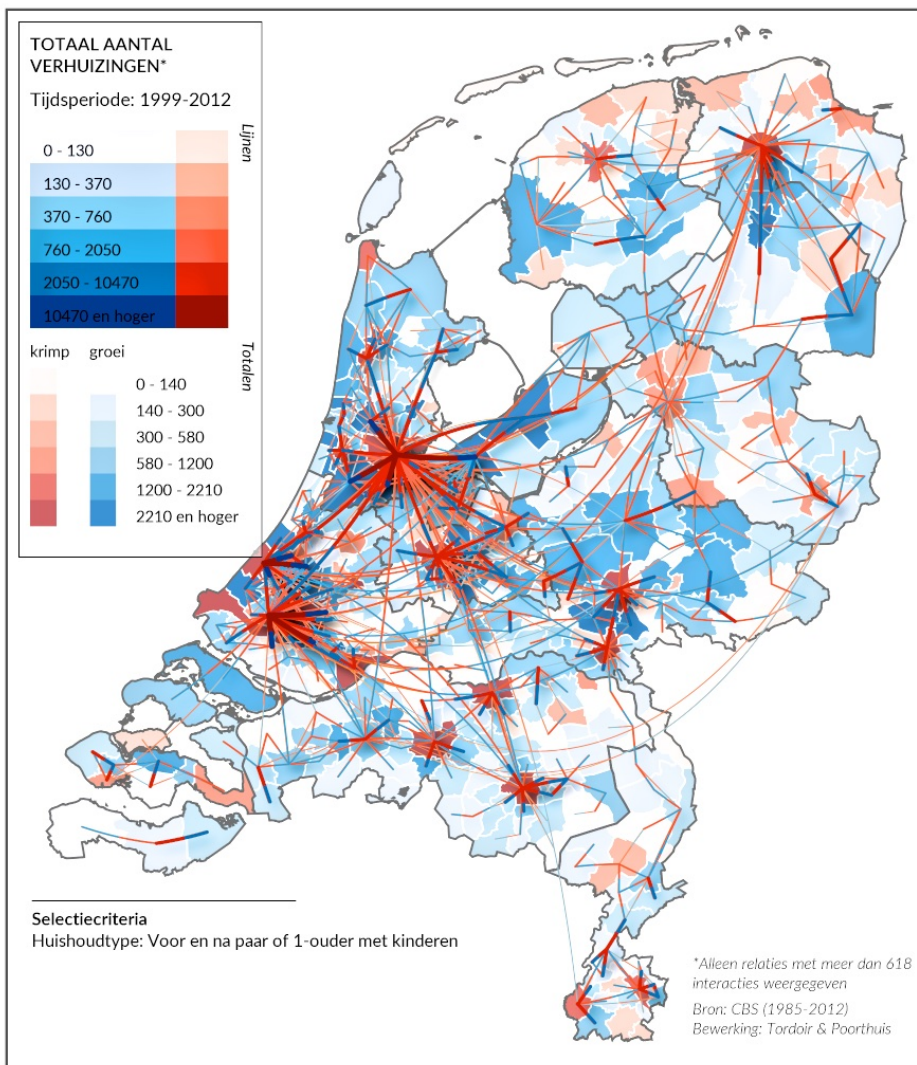
HBO/ac. niveau

Binnenlandse verhuizingen, huishoudtypes gemeenten van herkomst (rood) en bestemming (blauw)

Gezinnen met kinderen

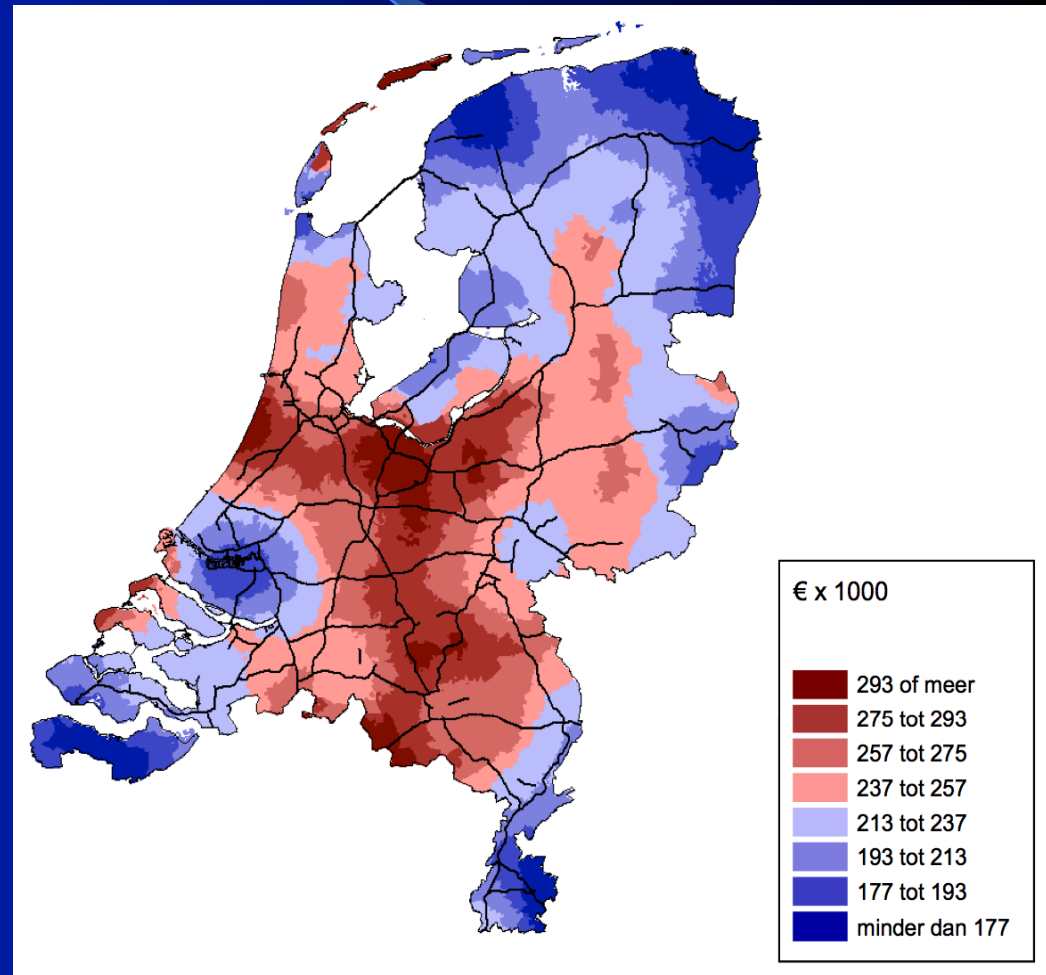
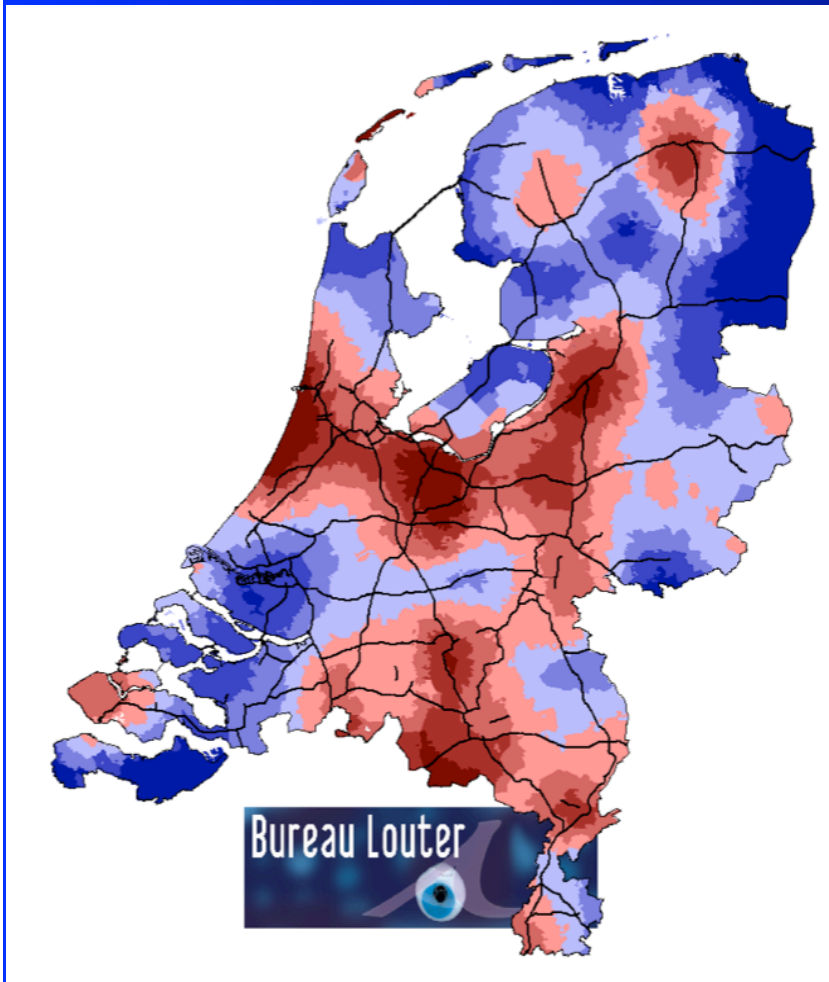
Empty Nesters

woonklimaat

Woon aantrekkelijkheid 2011

WOZ waarde 2011

macrogeografische beleidsimplicaties

- **Bestuurlijke gebiedsstructuur (gemeenten, regio's, provincies):**
 - De optimale structuur bestaat niet. De netwerksamenleving verlangt meer horizontale netwerk-governance, ofwel spaghettibestuur
 - Maar de (gefragmenteerde) netwerksamenleving geeft conflicten, en die verlangen *altijd* hiërarchisch gebiedsbestuur
- **Grote beleidsopgaven:**
 - Nationaal concurrentievermogen en welvaart schuilt in het (inter-)nationale interstedelijke netwerk. Agenda Stad: ontwikkelingsstrategie voor Stadsstaat Nederland
 - Bijzondere aandacht voor de grensstreken. Landsgrenzen worden harder en venijniger!!
 - Bijzondere aandacht voor fragmentatie in grote stadsregio's. Nog geen *banlieus* maar de seinen staan wel op oranje

implicaties fysiek investeringsklimaat

- Sterk (her-)ontwikkelingsklimaat
 - Grootstedelijke binnensteden, mixed use
 - Grootstedelijke *edge cities*, mits *mixed use* en IC+snelwegknoop
 - Middelhoge steden, mits met topkenniscentra en historie
 - Groene (top)kwaliteitsmilieus (suburb, landelijk)
- Redelijk ontwikkelingsklimaat
 - Middelhoge steden, mits IC-knoop
 - Suburbane zones, mits centraal gelegen in DUS
 - *Glocale* plattelandstreken
- Moeizaam (her-)ontwikkelingsklimaat
 - Perifere (industrie-)steden en perifeer landelijk gebied
 - Homogeniserende Randstedelijke suburbs